

М. Клементі, вважали за краще забути спадщину свого попередника — генія останньої третини XVIII ст.

Перший етап відродження спадщини М. Клементі пов'язаний із 1955 р., коли, невдовзі після 200-річчя з дня народження лондонського маестро, Володимир Горовиць у період творчої кризи, що його спіткала, присвятив себе вивченню фортепіанної музики композитора, здійснивши низку аудіо- та відеозаписів концертів і сольних фортепіанних творів. Зазначимо, що музика М. Клементі, поряд зі спадщиною його віденських сучасників, зіграла рятівну роль у долі В. Горовиця, сприяючи подоланню кризових настроїв піаніста. Високу думку про творчість М. Клементі «піаніст століття» висловив у телевізійному інтерв'ю, у якому зазначив, що знайомство із сонатами М. Клементі дозволило йому по-новому оцінити розвиток класичної сонати — від клавірного стилю Й. Гайдна і В. А. Моцарта до фортепіанного стилю Л. Бетховена, побачити в музиці М. Клементі паростки нової техніки, нового розуміння інструменту, нового інструментального тематизму. В. Горовиць, як відомо, часто виконував твори М. Клементі в концертах, зробив записи його сонат ор. 14 № 3; ор. 26 № 2; ор. 33 № 3; ор. 34 № 2; ор. 47 № 2. Виконання і запис фортепіанних сонат англійського класициста, здійснені піаністом такого масштабу, як В. Горовиць, сприяли відродженню виконавського інтересу до «забутих сторінок» фортепіанної музики минулого.

Другий етап відродження особистості й творчості М. Клементі почався «20 років потому», він пов'язаний з 225-річчям із дня народження лондонського класициста і зумовлений розвитком дослідницького інтересу. Американський музикознавець, фахівець із музики кінця XVIII і XIX ст., Леон Плантінга комплексно дослідив музику і творчий шлях М. Клементі, відобразивши результати своїх досліджень у монографії «Clementi: HisLifeandMusic» («Клементі: його життя і музика»), що вийшла в Oxford University Press у 1977 р. Разом з тим, слід підкреслити, що інтерес до спадщини М. Клементі мав нетривалий характер, не перетворившись на традицію ані у виконавчій, ані в науковій сферах. Ім'я композитора, як і його твори, поступово знову зникли з афіш.

Попри те, що музикознавці О. Ніколаєв, О. Д. Алексєєв, Л. Плантінга формували інтерес до особистості та творчості лондонського Маестро, який привніс новітні зміни в сонатний класичний стиль (за Т. Щукіною — монотематизм і наспівність сонатного стилю композитора). Фортепіанна творчість М. Клементі не набула цілісного осмислення в музичній науці. Тож завданням майбутнього має стати формування виконавської традиції творів М. Клементі як необхідної ланки для формування цілісної картини музичного світу епохи.

А. Ю. Лошков

ФОРТЕПІАННІ ТВОРИ ЛЕСІ ДИЧКО В ПРОБЛЕМНОМУ ПОЛІ ВИКОНАВСЬКОЇ ІНТЕРПРЕТАЦІЇ

Теоретичне осягнення музично-художніх процесів та явищ — невіддільна складова частина сучасної мистецтвознавчої думки. Особливої музикознавчої уваги заслуговує вивчення мистецького досвіду українських майстрів, розкриття феноменів композиторської та виконавської творчості, проблемне поле якої охоплює широке коло питань герменевтики та інтерпретації. У цьому аспекті

актуальним є звернення до фортепіанної творчості Л. Дичко, що потребує ґрунтовних наукових розвідок в контексті проблематики інтерпретації.

Дослідженню творчості Лесі Дичко — однієї з наймасштабніших українських композиторок сучасності — присвячена велика кількість наукових праць, серед яких особливо слід виокремити монографії М. Гордійчука, С. Грици, а також дослідження Т. Гусарчук, Н. Степаненко, Л. Серганюк, О. Письменної та ін. Натомість, попри наявний масив літератури з проблематики творчості мисткині, питання розгляду її фортепіанної музики загалом, а також розкриття останньої у «фокусі» проблем художньої (зокрема авторської та виконавської) інтерпретації досягнуті в них недостатньо.

Фортепіанні опуси відіграють суттєву роль у палітрі творчості композиторки, розкривають особливості її світовідчуття, специфіку стильової індивідуальності, жанрові орієнтири та зв'язок з головною сферою вияву її композиторської своєрідності — хоровою. Водночас вони демонструють сучасну «скерованість убик інтелектуального світоспоглядання нової епохи» (В. Чинаєв) та тяжіння до неоромантичного напрямку, сповненого ліризму.

Завдяки творам Л. Дичко сучасний фортепіанний репертуар збагатився кількома яскравими взірцями, серед яких цикли «Писанки», «Замки Луари», «Алькасар... Дзвони Арагону» та ін. Спроби проникнення в смисл фортепіанних творів, закладений Л. Дичко, уможливило розкрити логіку її авторського мислення, усвідомити специфіку фортепіанного стилю, що є суттєво важливим аспектом для виконавського прочитання й кристалізації інтерпретаторської концепції.

Твори Л. Дичко для фортепіано містять комплекс засобів виконавської виражальності як багаторівневої й багатогранної системи взаємопов'язаних та постійно взаємодіючих елементів, що формують основи фортепіанно-виконавського стилю — інтонаційно-музичного віддзеркалення картини світу й художнього світогляду історичної епохи та її репрезентантів. Оперуючи специфічними засобами виконавської виражальності (фразуванням, педалізацією, динамікою, артикуляцією, темпоритмом тощо), опираючись на власний музичний словник, характерну мову і вироблений тип мовлення, виконавець під час інтерпретації створює звученнєвий текст авторського твору, що містить вже прирошену, нову інформацію, нове художнє знання.

Наявність різних жанрових явищ у фортепіанній музиці Лесі Дичко сприяє співіснуванню концертної та камерної жанрової стилістики й відповідних засобів виконавської поетики. Так, масштабні фортепіанні полотна яскраво концертної спрямованості (зокрема зразки з жанровим ім'ям «фреска» та «парафраз») співіснують у творчості композиторки з ліричними творами педагогічної орієнтації. Окреслені напрямки (насамперед перший) зумовлюють відтворення у фортепіанно-виконавському процесі зростаючої ролі артикуляції, підкреслення оркестральності в трактовці інструменту, прагнення втілити стереофонічність та багатоплощинність звучання фактури тощо. З іншого боку, потребує особливої уваги втілення ліричного висловлювання з акцентуацією витонченого нюансування й деталізації окремих елементів музичної тканини.

Зростаючий інтерес до фортепіанної музики Л. Дичко, її широке залучення до концертної та педагогічної практики, існування різних виконавсько-інтер-

претаторських версій є підтвердженням високохудожнього статусу та вагомого інструктивного значення творів мисткині та їх суттєвої ролі в контексті сьогоденного розвитку українського музичного мистецтва.

Г. К. Константинов

ВІДЧУТТЯ СУЧАСНОСТІ ЯК ОЗНАКА ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ ТА ВИКОНАВСЬКОГО СТИЛЮ МСТИСЛАВА РОСТРОПОВИЧА

Одним із найвидатніших діячів світового музичного мистецтва другої половини ХХ — початку ХХІ ст. є російський віолончеліст та диригент Мстислав Ростропович (1927–2007), ім'я та творча діяльність якого стали справжньою легендою сучасної культури.

Мстиславу Ростроповичу високою мірою було властиво особливе відчуття сучасності, яке багато в чому зумовило напрямок і стиль його виконавської творчості. Це почуття виражається в живому і пристрасному інтересі музиканта до навколишнього світу життєвих і художніх звершень, у невтомній жадобі творчо і по-своєму прочитати все нове, що створюється для його інструменту і що заслуговує появи на концертній естраді, у невпинному прагненні сприяти народженню нових творів, у впровадженні нового репертуару у виконавську та педагогічну віолончельну практику, в просвітницькій спрямованості його колональної концертної діяльності.

Артистичний імідж Ростроповича приваблює передусім дивовижною широтою, товариськістю. Сповнене життєлюбства, виразності і барвистості виконання артиста доставляє слухачам радість сприйняття високого і прекрасного мистецтва і зустрічі з глибоко і сміливо мислячим художником, який відкриває нам безмежні музичні горизонти. Надзвичайно яскрава і багатогранна обдарованість, незрівнянна майстерність і невпинне творче горіння цього видатного митця протягом уже багатьох десятиліть підкорюють серця друзів музики в усьому світі.

Майстерність і стиль Мстислава Ростроповича дозрівали в процесі близького творчого спілкування з багатьма видатними композиторами ХХ ст. — передусім С. Прокоф'євим та Д. Шостаковичем, які надали (поряд з Б. Бриттеном) найбільший вплив на формування його творчої індивідуальності. У свою чергу, яскравий талант М. Ростроповича і його чудова виконавська майстерність стимулювали віолончельну творчість Сергія Прокоф'єва, який присвятив артисту свій Віолончельний концерт.

Грандіозною є роль М. Ростроповича в розвитку віолончельної музики ХХ — початку ХХІ ст. Він є не тільки блискучим інтерпретатором творів сучасних композиторів, який вміє надати справжнє життя створеним ними художнім образам. Водночас саме його яскраве мистецтво і артистичний темперамент, його гаряча зацікавленість у появі нових опусів сприяли значному розширенню сучасного віолончельного репертуару.

Володіючи феноменальною музичною пам'яттю, Ростропович відмовився від звичайного в камерних творах виконання своєї партії по нотах. Граючи, як і в концертному репертуарі, напам'ять, артист, не «відгороджуючись» від публіки пультом із нотами, звертався до неї більш безпосередньо, немов би ще більше наближаючись до своїх слухачів.